

Kurz pro výchovné poradce

Právní rámec výkonu poradenské činnosti

Text k předmětu
Školské zákony a vyhlášky
Zákon č. 218/2003 Sb.

Autor: Ing. Vlasta Šormová

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Zákon č. 218/2003 Sb.

- **ZÁKON o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže)**
- ve znění zákonů
 - č. 383/2005 Sb.,
 - č. 253/2006 Sb.,
 - č. 345/2007 Sb.,
 - č. 129/2008 Sb. a
 - č. 41/2009 Sb.

2

Účel zákona a jeho vztah k jiným zákonům

- Tento zákon upravuje podmínky odpovědnosti mládeže za protiprávní činy uvedené v trestním zákoníku, opatření ukládaná za takové protiprávní činy, postup, rozhodování a výkon soudnictví ve věcech mládeže.
- **Projednáváním protiprávních činů, kterých se dopustili děti mladší patnácti let a mladiství, se sleduje, aby se na toho, kdo se takového činu dopustil, užilo opatření, které účinně přispěje k tomu, aby se nadále páčání protiprávního činu zdržel a našel si společenské uplatnění odpovídající jeho schopnostem a rozumovému vývoji a podle svých sil a schopností přispěl k odčinění újmy vzniklé jeho protiprávním činem; řízení musí být vedeno tak, aby přispívalo k předcházení a zamezování páčání protiprávních činů.**

3

Vymezení některých pojmů

- Není-li zákonem stanoveno jinak, pak se rozumí
- mládeží děti a mladiství,
 - **dítětem mladším patnácti let** je ten, kdo v době spáchání činu jinak trestného nedovrší patnáctý rok věku,
 - **mladistvým** je ten, kdo v době spáchání provinění dovrší patnáctý rok a nepřekročí osmnáctý rok svého věku.

4

Vymezení některých pojmů

Podle tohoto zákona se dále rozumí

- **protiprávním činem** je provinění, trestný čin nebo čin jinak trestný,
- opatřeními výchovná opatření (§ 15 až 20),
- **ochranná opatření** (§ 21 až 23)
- **trestní opatření** (§ 24 až 35) je u mladistvých a opatření ukládaná dětem mladším patnácti let (§ 93);
- **přiměřená omezení a přiměřené povinnosti** ve smyslu trestního zákoníku a trestního řádu nahrazují výchovná opatření,
- **orgány činnými podle tohoto zákona** jsou policejní orgány, státní zástupci a soudy pro mládež
- **soudem pro mládež** je zvláštní senát anebo v zákonem stanovených případech předseda takového senátu nebo samosoudce příslušného okresního, krajského, vrchního a Nejvyššího soudu,
- **obecným soudem** je jiný senát nebo samosoudce téhož soudu nebo jiný soud, který neprojednává protiprávní činy mládeže.

5

Trestní odpovědnost mladistvých

Odpovědnost mladistvého

- Mladistvý, který v době spáchání činu nedosáhl takové rozumové a mravní vyspělosti, aby mohl rozpoznat jeho protiprávnost nebo ovládat své jednání, není za tento čin trestně odpovědný.
- Dopustí-li se mladistvý činu jinak trestného nebo není-li z jiných zákonných důvodů trestně odpovědný, lze vůči němu použít vedle ochranných opatření
- obdobně postupů a opatření uplatňovaných podle tohoto zákona u dětí mladších patnácti let.

6

Provinění

- Trestný čin spáchaný mladistvým se nazývá provinění.
- Nestanoví-li tento zákon jinak, platí pro posouzení provinění spáchaného mladistvým trestní zákoník.

7

Zánik trestnosti

Účinná lítost

- Trestnost činu, na který trestní zákoník stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje pět let, spáchaného mladistvým zaniká, jestliže mladistvý po spáchání činu
 - dobrovolně odstranil nebo napravil způsobený následek, anebo se o to pokusil, zejména nahradil způsobenou škodu, učinil opatření potřebná k její náhradě nebo se jinak pokusil odčinit způsobené následky,
 - svým chováním projevil účinnou snahu po nápravě a
 - čin neměl trvale nepříznivých následků pro poškozeného nebo pro společnost.

8

Zánik trestnosti

Promlčení trestního stíhání

- **Trestnost činu zaniká uplynutím promlčecí doby, jež činí**
 - **deset let**, jde-li o provinění, na které trestní zákoník stanoví výjimečný trest,
 - **pět let**, činí-li horní hranice trestní sazby odnětí svobody nejmeně deset let,
 - **tři léta** u ostatních provinění.
- **Ohledně počátku, stavení a přerušení promlčecí doby platí obdobně ustanovení trestního zákoníku**
- **Uplynutím promlčecí doby nezaniká trestnost provinění, stanoví-li tak ohledně promlčení trestných činů trestní zákoník.**

9

Opatření ukládaná mladistvým

Účel opatření

- **Účelem opatření vůči mladistvému je především vytvoření podmínek pro sociální a duševní rozvoj mladistvého se zřetelem k jím dosaženému stupni rozumového a mravního vývoje, osobním vlastnostem, k rodinné výchově a k prostředí mladistvého, z něhož pochází, i jeho ochrana před škodlivými vlivy a předcházení dalšímu páčání provinění.**
- **Ustanovení trestního zákoníku o mimořádném zvýšení trestu odnětí svobody se u mladistvých nevyužije.**

10

Opatření ukládaná mladistvým

Druhy opatření

- **Mladistvému lze uložit pouze tato opatření:**
 - výchovná opatření,
 - ochranná opatření,
 - trestní opatření.
- **Výchovná opatření** je možné mladistvému, proti němuž se řízení vede, uložit s jeho souhlasem již v průběhu tohoto řízení před rozhodnutím soudů pro mládež o vině mladistvého.

11

Opatření ukládaná mladistvým

Upuštění od uložení trestního opatření

- **Soud pro mládež může upustit od uložení trestního opatření mladistvému, který spáchal provinění, na které trestní zákoník stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje pět let, jeho spáchání lituje a projevuje účinnou snahu po nápravě,**
- **jestliže vzhledem k povaze spáchaného činu a k dosavadnímu životu mladistvého lze důvodně očekávat, že již projednání věci před soudem pro mládež postačí k jeho nápravě,**
- **dopustil-li se činu z neznalosti právních předpisů, která je zejména vzhledem k jeho věku, rozumové vyspělosti a prostředí, ve kterém žil, omluvitelná, nebo**
- **jestliže soud pro mládež přijme záruku za nápravu mladistvého a má za to, že vzhledem k výchovnému vlivu toho, kdo záruku nabídl, povaze spáchaného činu a osobě mladistvého se uložení trestního opatření nejeví nutným.**

12

Opatření ukládaná mladistvým

Upuštění od uložení trestního opatření

- Upustí-li soud pro mládež od uložení trestního opatření, může věc vyřídit tím, že mladistvého napomene, anebo může přenechat postižení mladistvého zákonnému zástupci, škole, jíž je mladistvý žákem, nebo školskému zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy, v němž žije; v takovém případě si soud pro mládež předem vyžádá stanovisko školy nebo výchovného zařízení. Zákonný zástupce, škola nebo výchovné zařízení jsou povinni o výsledku vyrozumět soud pro mládež.
- Soud pro mládež může upustit od uložení trestního opatření mladistvému i tehdy, jestliže
 - mladistvý spáchal provinění ve stavu vyvolaném duševní poruchou a soud pro mládež má za to, že zabezpečovací detence nebo ochranné léčení, které zároveň ukládá, zajistí nápravu mladistvého lépe než trestní opatření,
 - je vůči němu užito ochranné nebo výchovné opatření a k dosažení účelu tohoto zákona není třeba uložit trestní opatření.
- **Upustí-li soud pro mládež od uložení trestního opatření, hledí se na mladistvého, jako by nebyl odsouzen**

13

Ukládání a druhy výchovných opatření

- Při upuštění od trestního opatření nebo podmíněném upuštění od trestního opatření mohou být k dosažení účelu tohoto zákona uložena mladistvému výchovná opatření.
- Dovoluje-li to jejich povaha, je možné použít vůči mladistvému výchovného opatření i vedle uloženého ochranného nebo trestního opatření nebo v souvislosti se zvláštními způsoby řízení.
- Výchovná opatření lze uložit nejdéle na dobu současně stanovené zkušební doby u podmíněného odsouzení nebo podmíněného odložení peněžitého opatření; jsou-li ukládána samostatně nebo vedle jiného ochranného nebo trestního opatření, lze je uložit nejdéle na dobu tří let.
- **Výchovnými opatřeními jsou**
 - dohled probačního úředníka,
 - probační program,
 - výchovné povinnosti,
 - výchovná omezení,
 - napomenutí s výstrahou.

14

Dohled probačního úředníka

- Dohledem probačního úředníka se rozumí pravidelné sledování chování mladistvého v jeho rodině a způsobu výchovného působení rodičů na něj, kontrola dodržování uloženého probačního programu a výchovných povinností a omezení uložených mladistvému soudem pro mládež a v přípravném řízení státním zástupcem nebo vyplývajících ze zákona a jeho pozitivní vedení probačním úředníkem k životu v souladu se zákonem.
- Účelem dohledu probačního úředníka je:
 - sledování a kontrola chování mladistvého, zaměřená na zajištění ochrany společnosti a snížení možnosti opakování trestné činnosti,
 - odborné vedení a pomoc mladistvému s cílem zajistit, aby v budoucnu vedl řádný život.
- **O ukončení probačního programu a jeho výsledku podá probační úředník bez zbytečného odkladu zprávu soudu pro mládež nebo státnímu zástupci, který probační program uložil.**

15

Výchovné povinnosti

- Soud pro mládež a v přípravném řízení státní zástupce může mladistvému uložit výchovnou povinnost, kterou stanoví, aby zejména
- bydlel s rodičem nebo jiným dospělým, který je odpovědný za jeho výchovu,
 - jednorázově nebo ve splátkách zaplatil přiměřenou peněžitou částku, kterou zároveň určí, na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti poskytovanou podle zvláštního zákona,
 - vykonal bezplatně ve volném čase společensky prospěšnou činnost určitého druhu,
 - usiloval o vyrovnání s poškozeným,
 - nahradil podle svých sil škodu způsobenou proviněním anebo jinak přispěl k odstranění následku provinění,
 - podrobil se léčbě závislosti na návykových látkách, které není ochranným léčením nebo zabezpečovací detencí podle trestního zákoníku,
 - podrobil se ve svém volném čase vhodnému programu sociálního výcviku, psychologickému poradenství, terapeutickému programu, vzdělávacímu, doškolovacímu, rekvalifikačnímu nebo jinému vhodnému programu k rozvíjení sociálních dovedností a osobnosti mladistvého, který není probačním programem.

16

Výchovné povinnosti

- **Výchovná povinnost zaplatit peněžitou částku se uloží, jestliže lze předpokládat, že peněžitá částka bude zaplacená z peněžitých prostředků, s nimiž smí mladistvý samostatně nakládat.** Soud pro mládež a v přípravném řízení státní zástupce může stanovit, že peněžitá částka bude zaplacená v přiměřených měsíčních splátkách.
- **Vykonání společensky prospěšné činnosti** určitého druhu smí být mladistvému uloženo jen tak, aby nenarušilo jeho přípravu na budoucí povolání, především plnění povinností souvisejících se vzdělávacím programem školy, nebo výkon povolání či zaměstnání, a na dobu nejvýše čtyř hodin denně, osmnácti hodin týdně a šedesáti hodin celkem.
- Při ukládání výchovné povinnosti soud pro mládež a v přípravném řízení státní zástupce přihledne ke zdravotní způsobilosti mladistvého.

17

Výchovná omezení

- Soud pro mládež a v přípravném řízení státní zástupce může mladistvému uložit výchovné omezení, kterým stanoví, aby zejména
 - nenavštěvoval určité akce, zařízení nebo jiné pro mladistvého nevhodné prostředí,
 - nestýkal se s určitými osobami,
 - nezdržoval se na určitém místě,
 - nepřechoval předměty, které by mohly sloužit k páčání dalších provinění,
 - neužíval návykové látky,
 - neúčastnil se hazardních her, sázek a hraní na výherních hracích přístrojích,
 - neměnil bez předchozího ohlášení probačnímu úředníkovi místo svého pobytu,
 - neměnil bez předchozího oznámení probačnímu úředníkovi bezdůvodně svoje zaměstnání.
- Výchovné omezení smí být mladistvému uloženo jen tak, aby nenarušilo jeho přípravu na budoucí povolání, především plnění povinností souvisejících se vzdělávacím programem školy, nebo výkon povolání či zaměstnání.

18

Napomenutí s výstrahou

- Napomenutím s výstrahou soud pro mládež a v přípravném řízení státní zástupce mladistvému v přítomnosti jeho zákonného zástupce důrazně vytkne protiprávnost jeho činu a upozorní ho na konkrétní důsledky, jež mu hrozí podle tohoto zákona v případě, že by v budoucnu páchal další trestnou činnost.
- Je-li to účelné a vhodné, může soud pro mládež a v přípravném řízení státní zástupce při vyslovení napomenutí s výstrahou současně přenechat postižení mladistvého jeho zákonnému zástupci, škole, jíž je mladistvý žákem, nebo výchovnému zařízení, v němž žije; v takovém případě si soud pro mládež předem vyžádá stanovisko školy nebo výchovného zařízení. Zákonný zástupce, škola nebo výchovné zařízení jsou povinni o výsledku vyrozumět soud pro mládež nebo státního zástupce.
- **Napomenul-li soud pro mládež a v přípravném řízení státní zástupce mladistvého a udělil mu zároveň výstrahu, popřípadě přenechal-li postižení mladistvého jeho zákonnému zástupci, škole nebo výchovnému zařízení, hledí se na mladistvého, jako by nebyl odsouzen.**

19

Druhy ochranných opatření

- Ochrannými opatřeními jsou
 - ochranné léčení
 - zabezpečovací detence
 - zabránění věci nebo jiné majetkové hodnoty
 - ochranná výchova.
- Jejich účelem je kladně ovlivnit duševní, mravní a sociální vývoj mladistvého a chránit společnost před páčáním provinění mladistvými.
- Ochrannou výchovu lze uložit pouze podle tohoto zákona, ochranné léčení, zabezpečovací detence a zabránění věci nebo jiné majetkové hodnoty se ukládají podle trestního zákoníku.

20

Ochranná výchova

- Soud pro mládež může mladistvému uložit ochrannou výchovu, pokud
 - o výchovu mladistvého není náležitě postaráno a nedostatek řádné výchovy nelze odstranit v jeho vlastní rodině nebo v rodině, v níž žije,
 - dosavadní výchova mladistvého byla zanedbána, nebo
 - prostředí, v němž mladistvý žije, neposkytuje záruku jeho náležité výchovy,
 - a nepostačuje uložení výchovných opatření.
- Ochranná výchova potrvá, dokud to vyžaduje její účel, nejdéle však do dovršení osmnáctého roku věku mladistvého; vyžaduje-li to zájem mladistvého, může soud pro mládež ochrannou výchovu prodloužit do dovršení jeho devatenáctého roku.
- **Od výkonu ochranné výchovy soud pro mládež upustí, pominou-li před jejím započatím důvody, pro něž byla uložena.**

21

Přeměna ústavní a ochranné výchovy

- Jestliže převýchova mladistvého pokročila do té míry, že lze očekávat, že i bez omezení, kterým je podroben během výkonu ochranné výchovy, se bude řádně chovat a pracovat, avšak dosud nepominuly všechny okolnosti, pro něž byla ochranná výchova uložena, může soud ochrannou výchovu přeměnit v ústavní výchovu, nebo může rozhodnout o podmíněném umístění mladistvého mimo takové výchovné zařízení. Přitom může mladistvému uložit dohled probačního úředníka nebo jiné výchovné opatření.
- Nesplní-li mladistvý očekávání, že bez omezení, jimž byl podroben ve výchovném zařízení, kde vykonával ochrannou výchovu, se bude řádně chovat, soud pro mládež podmíněné umístění mimo výchovné zařízení zruší a rozhodne, že se ve výkonu ochranné výchovy pokračuje.
- Obdobně postupuje soud pro mládež při přeměně ústavní výchovy na ochrannou výchovu.

22

Druhy trestních opatření

- Za spáchané provinění může soud pro mládež mladistvému uložit pouze tato trestní opatření:
 - **obecně prospěšné práce,**
 - **peněžitá opatření,**
 - **peněžitá opatření s podmíněným odkladem výkonu,**
 - **propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty,**
 - **zákaz činnosti,**
 - **vyhoštění,**
 - **domácí vězení,**
 - **zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce,**
 - **odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu (podmíněně odsouzení),**
 - **odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu s dohledem,**
 - **odnětí svobody nepodmíněně.**
- Trestní opatření uložené podle tohoto zákona v návaznosti na trestní zákoník musí vzhledem k okolnostem případu a osobě i poměrům mladistvého napomáhat k vytváření vhodných podmínek pro další vývoj mladistvého; **výkonem trestního opatření nesmí být ponížena lidská důstojnost.**

23

Zkušební doba

- Při podmíněném odložení výkonu peněžitého opatření stanoví soud pro mládež zkušební dobu až na tři léta; zkušební doba počíná právní mocí rozsudku.
- Podmíněně odsouzenému mladistvému může soud pro mládež uložit výchovná opatření.
- Doba, po kterou podmíněně odsouzený mladistvý vedl ve zkušební době řádný život a vyhověl uloženým podmínkám, se započítá do zkušební doby nově stanovené při podmíněném odložení výkonu peněžitého opatření pro týž skutek nebo do zkušební doby stanovené při uložení úhrnného nebo souhrnného trestního opatření.

24